

Деснячки

Василь Чухліб

Зараз Тимка і самого сміх розбирає, як згадає про свою зустріч з Десною. А тоді йому було не до сміху.

Тільки прокинувся після першої ночі в новій оселі, а від розчиненого вікна:

— Ну й сплюх же ти! Я вже чекати стомився, поки прокинешся. На підвіконні сидить веснянкуватий хлопчина з рудим, аж вогнистим, чубчиком, усміхається до Тимка усіма веснянками.

— Та не тушуйся! Я — Валерка, сусід твій. Знаю, що ви до бабусі Катрі приїхали й будете жити в неї. То гайда на Десну!

А Десна, як виявилось, поруч. Злетіли з косогору, промчали через городи, відмахуючись від шорсткого соняшникового листя, і зупинилися на кручі.

Тимкові аж подих перехопило. Оце так річка! Протилежний берег далеко-далеко, ледь біліє піщаними висипами. Вдалині все гаї та ліси. Вода тиха, як дзеркало, а над нею чайки шугають.

— А то що за хатки? — спитав у Валерки, який встиг уже роздягнутися і переступав з ноги на ногу, мов кінь.

— Де, на косогорі? — перепитав Валерка. — То ж село наше, Соколівка.

— Ні, на річці он гойдаються. Білі, червоні...

— А-ха-ха!

— О-хо-хо!

— Ги-ги-ги!

Тимко тільки тепер помітив, що у нього за спиною збилися гуртком хлоп'ята, що прибігли до Десни купатися.

Одні реготали стоячи, інші — качаючись по траві. Та ще й приказували, підщипували:

— Ой, держіть мене, бо впаду!

— Та ти хоч таке слово чув коли — ба-кен?

— У їхньому селі, мабуть, і річки немає. Він — сухопутний моряк!..

— А якщо і є, то, либонь, там жабі по коліна.

Тимко насурмонився.

— Ну, досить! — обірвав ті вигуки Валерка, що спершу теж було розсміявся. — Моряки мені знайшлися! Ану, хто до того бакена допливе!

Сміливців виявилось небагато. І хлоп'ята притихли. Вони розпитували Тимка, звідкіля він приїхав, і він розповідав їм про степове село, де справді немає річки, лише ставок, та й той у велику спеку майже висихає. Але поля там — кінця-краю не видно.

— А в нас лани невеличкі. А ліс — такий, що й заблудитися можна. Партизанський. І Десна ось. Сподобалася тобі?

— Ще б пак!

Тепер без Десни Тимко жити не може. Так само, як і Валерка, і Дениско, й Варочка, й інші соколівські дітлахи. Від ранку до вечора вони на річці. Бабуся Катря іноді й докоряє:

— Хіба можна стільки купатися? Не діти, а водолази якісь!

Та вони ж не тільки купаються й загорають. Ловлять рибу, а її не так просто упіймати, бо рибалок зараз розвелось більше, ніж риби, як каже Валерка. По берегах он дачників скільки — намет на наметі. І кругом спінінги розставлені — не пройдеш. Сільські ж хлоп'ята спінінги не дуже любляють — більше вудочками рибалють, взабрід. Тимко вже знає, в якому місці краще поплавчанкою вудити, а в якому — донкою. А ще на яку наживку та чи інша риба ласіша — на черв'яка, на тісто, на горох, на п'явушника. А Валерка — той іноді умудряється і на голий гачок рибину зловити.

У Валерчиного тата — великий човен.

Без діла нічого посудину ганяти, а якщо для діла — беріть, — каже дядько Павло.

"Альбатрос" — голубою фарбою вималювано на борту човна. Так називався корабель, на якому плавав Валерчин тато. Постійна команда на "Альбатросі": Валерка — капітан, він же стерновий, Тимко і Дениско — механіки-гребці, Варочка — матрос-сигнальник.

— Повний вперед! — подає команду Валерка, вируливши човна з тихої затоки на Десну.

І їхній корабель пливе — ні, не в далекі неznані краї, а на той бік Десни, де квітучі луки, густі верболози, столітні задумливі верби. Там команда рве щавель для борщу чи збирає ожини, від яких у гаю аж синьо. А то завантажать човен травою — для кролів, для телят, — і хто гляне з берега, дивується: пливе по Десні копиця.

— Дивіться ж тільки мені: не пустуйте на воді, — застерігає хлоп'ят бакенщик дядько Назар. — Бо ж Десна і широка, й глибока, колись вона тихша була, а тепер стільки барж за день проходить і "Ракета" — уранці й увечері.

Дядька Назара хлоп'ята слухаються, бо він на річці хазяїн. І річку наскрізь бачить: де мілина, де корч під водою. Розставляє на Десні бакени, засвічує на них вогники, і вказують вони путь великим теплоходам, маленьким катерам, повільним, неповоротким баржам і стрімким "Ракетам".

— Чимало світа я побачив, хлопці, — розговориться іноді бакенщик. — І річок усяких чимало переплив, убрід перейшов. Та кращої від нашої Десни ніде не бачив. І всі її люблять, красунею називають. Та ні, не всі. Бо є й такі, що забруднюють річку, верби над нею рубають, рибу винищують. А ви, хлопці, будьте на Десні господарями, допомагайте їй.

— А ми й допомагаємо, — хвалиться Валерка. — Джерельце он прочистили, яке в Десну біжить.

— А ще Вадько-дачник кручу розкопував, печеру йому забаглося рити. Так ми заступець у нього відібрали, — додає Тимко.

— Ну, заступця, може, й не треба було відбирати. Пояснили б, що берег не слід руйнувати, від того річка міліє.

— Та ми Вадькові про це казали. А він тільки посміявся. А тепер ходить по берегу і груддя у воду кидає. Дивний якийсь. Неначе діла собі не знайде.

Валерка з Тимком та їхні друзі знаходять собі діло.

А вже як купаються вони, то веселка коромислом стає над водою. Бо аж до неба злітають бризки, а захоплені вигуки хлоп'ят чути і в селі. Стрибають з кручі солдатиками — по одному і разом, взявшись за руки, пірнають униз головою, плавають навперегонки.

— Ану, хто до бакена допливе!

Бакен майже на середині Десни, і досягають до нього тільки найкращі плавці. І серед них — Тимко. Хоч коли він приїхав у Соколівку, плавати зовсім не вмів. Та друзі навчили.

Коли ж рибалять хлопці, то ніхто не заговори, не хлюпни. Такий рибальський закон. Бо риба усе чує.

Того дня рибалили вони навпроти Довгої коси. Поплавки пірнали раз по раз; Тимко, Валерка й Дениско вправно підсікали то сріблясту густеру, то червоноперого окуня. Варочці тільки встигай розкласти рибу по лозяних кошульках.

— Шубовсь! Бульх! — раптом сколихнулася вода біля самих поплавків, бризнула фонтанами.

Тимко від несподіванки завмер. Що воно таке? Риба не риба?

— Ага, старий знайомий! — вигукнув Валерка. — Ти що, спросоння? Чого рибу полохаєш?

На березі стояв Вадько-дачник, опецькуватий, у червоних плавках, і кривлявся:

— А що це, ваша річка?

— Наша! — сказала Варочка.

— І риба ваша?

— Наша! — сказала Варочка.

— І, може, й купатися тут усім, окрім вас, заборонено?

— Усім, окрім нас! — сказала Варочка.

— Та що ти з ним ще й розмовляєш! — зневажливо кинув Дениско. — Ходімо звідси, бо вже кльову не буде! — І почав змотувати вудочку.

А Вадько — набундючений і весь червоний, як його плавки, — спустився до річки і плюхнувся у воду.

— Бач, роздратувати нас хоче! — гнівався Тимко.

— Хизується! — махнув рукою Валерка. — Ей ти, там бистрина, гляди!

Вадько чухав по воді, як паровоз.

Хлоп'ята зайшли за прибережні лози, Варочка все ще обурювалась з Вадькової поведінки, і тут почулося розпачливе:

— Рятуйте!

— Розігрує нас, — мовив Тимко.

— А якщо ні? — на те Валерка й кинувся до річки. А за ним Тимко і Дениско.

Вони з усіх сил тягнули Вадька до берега, він був важкий, як грудка. Та враз їм

полегшало, незрозуміло від чого. Ага, та це ж дядько Назар, це його голос гримкотить:

— За борт хапайтеся, за борт!

На березі хлоп'ята знеможено попадали на пісок. Схвильована Барочка присіла біля них, мовчала. У моторці сидів Вадько, тремтів і схлипував. Дядько Назар походжав по берегу туди-сюди, пихкав люлькою.

— Добре, що тільки переляком обійшлося, — казав він. — Чую: нібито Вароччин голос — на допомогу кличе. То я хутенько сюди. А ви спритні хлопці! — підійшов до трьох друзів, що вже підвелися, побадьорішали й усміхалися до Варочки. — Справжні деснячки!